УЗЛУКСИЗ МАЛАКАВИЙ АМАЛИЁТНИ ТАШКИЛ ЭТИШ УЧУН МЕТОДИК ТАВСИЯЛАР

Дилбар Эшпўлатовна Қаршиева
Тошкент вилояти Чирчиқ давлат педагогика институти мустақил тадқиқотчиси
E-mail: d.karshiyeva1986@gmail.com

АННОТАЦИЯ

Ушбу мақолада амалиётчи-талабалар, университет методистлари, педагогик амалиёт раҳбарлари ва фан ўқитувчилари эътиборига замонавий барча турдаги дарс-машғулотлари учун асосий методлар, методик талабларни хавола этилади. Умид қиламизки, ушбу методик кўрсатмалар педагогик амалиёт жараёнида фойдали бўлади ва талабаларга асосий педагогик компетенцияларни ўзлаштириш ва оширишда ёрдам беради.

Калит сўзлар: педагогик амалиёт, метод, компетенция, компетентлик, мактаб ўқитувчиси.

METHODICAL RECOMMENDATIONS FOR THE ORGANIZATION OF CONTINUOUS QUALIFICATION PRACTICE

Dilbar Eshpolatovna Karshiyeva
Independent Researcher of Chirchik State Pedagogical Institute of Tashkent region
E-mail: d.karshiyeva1986@gmail.com

ABSTRACT

This article brings to the attention of student-practitioners, university methodologists, heads of pedagogical practice and science teachers the basic methods, methodological requirements for all types of modern lessons. We hope that these guidelines will be useful in the process of pedagogical practice and help students to master and enhance basic pedagogical competencies.

Keywords: pedagogical practice, method, competence, competence, school teacher.

Ушбу бўлимда биз амалиётчи-талабалар, университет методистлари, педагогик амалиёт раҳбарлари ва фан ўқитувчилари учун бўлажак ўқитувчи университетни тугатгандан сўнг ва педагогик амалиётни ўтагач эгаллаши керак бўлган асосий методик минимал компетентцияларни тақдим этамиз (замонавий

барча турдаги дарс-машғулотлари учун асосий методик талаблар). Умид қиламизки, ушбу методик кўрсатмалар педагогик амалиёт жараёнида фойдали бўлади ва талабаларга ўқитувчининг асосий касбий компетенцияларини ўзлаштириш ва оширишда ёрдам беради.

Охир-оқибат, хотирамиздаги барча эгалланган билимлармиздан
фақатгина амалиётда қўллаганларимизгина қолади, холос. И. Эккерман

«Таълим методлари» -ушбу тушунчага аниқлик киритиш борасида турли адабиётларда турли хил ёндашувлар мавжуд:

1) бу ўқитувчи ва ўқувчи(талаба)лар ўртасидаги ўзаро фаолият йўли/усули;

2) иш-фаолият усуллари мажмуаси;

3) ўқитувчи ўқувчиларни билимсизликдан билимдонликка олиб борадиган йўл;

4) ўқитувчи ва ўқувчиларнинг ҳаракатлар тизими ва бошқалар.

Ўқув жараёни ўқувчи(тингловчи)ларнинг машғулот вақтидаги таълимий имкониятлари билан чамбарчас боғлиқдир. Шунинг учун И.Я.Лернер ўқитиш методини қуйидагича таърифлайди: ўқитиш методи - бу таълимий мақсадга эришиш йўли сифатида ўзида ўқитувчининг изчил ва тартибга солинган фаолиятлари, уларнинг тизимини намоён этади, бунда педагог маълум воситалар ёрдамида ўқувчиларда ижтимоий тажрибани шакллантиради.

Ю.К.Бабанский қайд этадики, аксарият дидактиклар методларни таълим жараёнидаги бир қатор вазифаларни ҳал қилишга қаратилган ўқитувчи ва ўқувчилар ўртасидаги тартибли, ўзаро боғланган фаолият усуллари деб ҳисоблайдилар. Мазкур таърифнинг фарқи шундаки, агар биринчи таърифда метод таълими/ўқув мақсадига эришиш билан боғлиқ бўлса, иккинчисида методни қўллаш мақсадлари янада кенгроқ, яъни таълим жараёнидаги вазифалар комплекси сифатида тушунилади. Шунингдек, бунда нафақат таълим бериш, балки уни чуқурлаштириш, шу билан бирга, тарбия, мотивация, ташкил этиш ва назорат вазифаларини ҳам амалга оширишни назарда тутади.

Ҳозирги вақтда методларнинг ички ва ташқи томони ажратилмоқда (М.И.Махмутов). Ташқи томони ўқитувчининг иш услубини, ички томони у қандай қоидалар асосида дарс жараёнини бошқаришини акс эттиради. Шундай қилиб, метод тушунчаси «ички ва ташқи» томонларнинг бутунлигини, назария ва амалиёт ўртасидаги алоқани, ўқитувчи ва ўқувчи фаолияти ўртасидаги боғлиқликни акс эттириши керак. Бундай ҳолда ўқитиш методини қандай аниқлаш мумкин?

Ўқитиш методи - бу ўқитиш, ривожлантириш ва тарбиялашнинг муайян вазифалари учун фойдаланиладиган ўқитувчи ва ўқувчилар ўртасидаги

педагогик мақсадга мувофиқ ўзаро муносабатларни ташкил қилишнинг меъёрий тамойиллари ва қоидалари тизими. Шундай қилиб, ушбу таърифда метод ҳам ҳаракат/фаолият қоидаларини, ҳам ҳаракат/фаолият усулларини ўз ичига олганлиги таъкидланади.

Таълим методлари классификацияси

1. Таълим методлари анъанавий классификацияси

Оғзаки	Кўргазмали	Амалий	Манбалар билан ишлаш	Видеометод
Тушунтириш Лекция Ҳикоя қилиш Суҳбат Изоҳ Дискуссия Очиқ мунозара Кўрсатма (инструктаж)	Иллюстрация Демонстрация Кузатиш Эксперимент	Машқ/ топшириқ Демонстрацион тажриба Тажриба Эксперимент	Ўқиш Ўрганиш Реферат ёзиш Кўз югуртириш Цитата олиш/келтириш Баён Режа тузиш Конспект қилиш	Кўриш (кўздан кечириш) Ўргатиш Назорат остида машқ қил(дир)иш Назорат

2. Мақсадига кўра методлар классификацияси (М.А.Данилов, Б.П.Есипов)

Билимларни ўзлаштириш; кўникма ва малакаларни шакллантириш; билимларни қўллаш; ижодий фаолият; мустаҳкамлаш; билим, кўникма, кўникмаларни синовдан ўтказиш.

2. Когнитив фаолият тури бўйича методларнинг таснифи (И.Я.Лернер, М.Н.Скаткин)

Тушунтирувчи-кўргазмали; репродуктив; муаммони ҳал қилувчи; қисман қидирувчи; эвристик; тадқиқий.

Ўқитиш методлари жуда турли-туман ва кўп хусусиятларга эга бўлганлиги сабабли, уларни бир неча асосларга кўра таснифлаш мумкин.

1. *Билимларни етказиш манбалари ва маълумотларни қабул қилиш аспектига кўра* - анъанавий методлар тизими (Е.Я.Голант, И.Т.Огородников, С.И.Перовский):

- оғзаки усуллар (ҳикоя, суҳбат, маъруза ва бошқалар);
- визуал (намойиш қилиш, намойиш қилиш ва ҳакозо);
- амалий (лаборатория ишлари, иншолар ва бошқалар).

2. *Ўқитувчи ва ўқувчиларнинг ўзаро фаолиятининг хусусиятига кўра* - ўқитиш методлари тизими И.Я. Лернер - М.Н.Скаткин:

- тушунтириш-намойиш этиш методи,
- репродуктив метод,
- муаммоларни баён қилиш методи,
- қисман қидириш,
- эвристик метод,
- тадқиқот методи.

Муаммоли баён (вазият) оралиқ ҳолатда бўлади, чунки у тайёр маълумотни ўзлаштиришни ҳам, ижодий фаолият элементларини ҳам бир хил даражада назарда тутади.

Тушунтириш-намойиш этиш методи. Уни бошқа сўзлар биланинформацион-рецептив деб аташ мумкин, чунки ушбу методда ўқитувчи ва ўқувчи ўзаро фаолияти акс эттирилади. Бу шундан иборатки, ўқитувчи турли хил воситалар билан тайёр маълумотларни етказади ва ўқувчилар мазкур маълумотларни англайдилар, идрок этадилар ва эслаб қоладилар. Ўқитувчи маълумотларни оғзаки нутқ (ҳикоя, маъруза, тушунтириш), ёзма (босма) нутқ (дарслик, қўшимча қўлланмалар), кўргазмали қуроллар (расмлар, диаграммалар, видеофилмлар), амалий намойиш қилиш (муаммони ҳал қилиш усулини, режа тузиш йўллари, изоҳлар ва ва бошқалар.) орқали етказади. Ўқувчилар тинглайдилар, томоша қиладилар, предмет ва билимларни таққослайдилар, ўқиш, кузатиш, янги маълумотни илгари ўрганилган билимлар билан ўзаро боғлаш ва эслаш билан машғул бўлишади. Тушунтирувчи- иллюстрацион метод инсониятнинг умумлаштирилган ва тизимлаштирилган тажрибасини етказишнинг энг тежамкор усулларидан биридир.

Репродуктив метод. Тизимли вазифа/топшириқлар орқали кўникма ва малакаларни ўзлаштириш учун тингловчиларга ўргатилаётган билимлар бир неча бор такрорланадаи. Бошқача айтганда, муайян ҳаракат-фаолият турини наъмунага кўра бажариш ва такрорлаш репродуктив методнинг асосий хусусияти ҳисобланади.

Таърифланган иккала метод ҳам ўқувчиларнинг билим, кўникма ва малакаларини бойитади, уларнинг асосий ақлий қоблиятларини (таҳлил, синтез, абстракция ва бошқалар) шакллантиради, лекин ижодий қобилиятларнинг ривожланишига кафолат бермайди, уларни режали ва мақсадга мувофиқ равишда шакллантиришга имкон бермайди. Ушбу мақсадга продуктив методлар орқали эришилади.

Таълимда продуктив методлар. Мактаб учун энг муҳим талаб - бу ўқувчиларда ижодкорона компетенцияни шакллантиришдир. Ижодий фаолиятнинг асосий турларини таҳлил қилиш шуни кўрсатадики, уни мунтазам

равишда қўллаш орқали инсон ўзгарувчан шароитларга тезкор мослашиш, муаммони кўра олиш ва ундан чўчимаслик қобилияти, ўзига хос ва самарали фикр юритиш, ихтирочилик, интуиция каби ҳозир ҳам, келажакда ҳам талаб этиладиган, эъзозланадиган фазилатларни ривожлантиради.

Продуктив методлардан мавжуд муайян муаммо, вазиятларда фойдаланилади.

Муаммони ҳал қилишда тўртта асосий босқич мавжуд:

1. муаммоли вазиятни яратиш;

2. муаммоли вазиятни таҳлил қилиш, муаммони шакллантириш ва уни бир ёки бир нечта муаммоли топшириқлар шаклида тақдим этиш;

3. гипотезалар тузиш ва уларни кетма-кет синовдан ўтказиш орқали муаммоли вазифаларни (вазиятни) ҳал қилиш;

4. муаммонинг эчимини текшириш.

Муаммоли вазият - бу, бир томондан, муаммони ҳал қилишга бўлган кескин интилиш туфайли, иккинчи томондан, мавжуд билимлар захираси ёки таниш бўлган ҳаракат усуллари ёрдамида буни амалга оширолмаслик оқибатида келиб чиқадиган интеллектуал қийинчиликларнинг руҳий ҳолати бўлиб, улар янги-янги билимларни ўзлаштириш ёки янги усулларни излаб топишга ундайди ва талаб этади.

Муаммоли вазиятни таҳлил қилиш мустақил билим эгаллашнинг муҳим босқичидир. Ушбу босқичда олдиндан маълум ва номаълум бўлган нарсалар, улар ўртасидаги боғлиқлик, «номаълум»нинг хусусияти ва унинг «маълум»га алоқаси аниқланади. Буларнинг барчаси муаммони шакллантиришга ва уни муаммоли топшириқлар занжири (ёки битта топшириқ) сифатида тақдим этишга имкон беради. Муаммоли топшириқ муаммодан шуниси билан ажралиб турадики, бунда топшириқлар аниқ қўйилади ва чекланган бўлади. Муаммони аниқ ва равшан муаммоли топшириқлар занжирига мос шакллантириш ва трансформация қилиш – бу муаммони ҳал қилишга жуда муҳим ҳисса. «Муаммони тўғри ва мос шакллантириш – унинг ярмини ҳал қилиш демакдир», дейишлари бежизга эмас.

Муаммони ҳал қилишнинг тўғрилигини текшириш мақсадни, муаммонинг шартларини ва олинган натижани таққослашни ўз ичига олади. Муаммоли қидирувнинг бутун босқичларини таҳлил қилиш катта аҳамиятга эга. Муаммонинг бошқа аниқ ва равшанроқ формулалари, уни ҳал қилишнинг янада оқилона усуллари бор-йўқлигини, гўё орқага қайтиб, яна бир бор кўриш керак. Хатоларни таҳлил қилиш ва нотўғри тахминлар ва гипотезаларнинг моҳияти ва сабабларини тушуниш, айниқса, муҳимдир.

Буларнинг барчаси нафақат аниқ бир муаммони ҳал қилишнинг тўғрилигини текширишга, балки талаба учун ўта муҳим саналган асосий тажриба ва билимларга эга бўлишга имкон беради.

Продуктив методлар ёрдамида таълим бериш одатда муаммоли вазият методи ёрдамида ўқитиш деб номланади. Продуктив методлар ҳақида юқорида айтиб ўтилганларни ҳисобга олган ҳолда, муаммоларни ўрганишнинг қуйидаги **афзалликларини** таъкидлаш мумкин:

• муаммоли вазият методи ёрдамида ўқитиш мантиқий, илмий, ижодий фикрлашга ўргатади;

• муаммоли вазият методи ёрдамида ўқитиш зарур билимларни мустақил тарзда ижодкорона излашга ўргатади;

• муаммоли вазият методи ёрдамида ўқитиш дуч келган қийинчиликларни қандай енгиб ўтишга ўргатади;

• муаммоли вазият методи ёрдамида ўқитиш ўқув материалини янада асослироқ далиллайди;

• муаммоли вазият методи ёрдамида ўқитиш ўқув материалини ўзлаштиришни янада мустаҳкам ва ишончлироқ қилади;

• муаммоли вазият методи ёрдамида ўқитиш билимларни ишонч/эътиқодга айлантиришга ёрдам беради;

• муаммоли вазият методи ёрдамида ўқитиш таълим жараёнига ижобий ҳиссий муносабатни яратади;

• муаммоли вазият методи ёрдамида ўқитиш ақлий қизиқишни шакллантиради ва уни ривожлантиради;

• муаммоли вазият методи ёрдамида ўқитиш ижодкорона ёндошувчан шахсни шакллантиради.

Шуни таъкидлаш мумкинки, продуктив методлар универсал эмас, барча ўқув маълумотлари ҳам қарама-қаршиликни ўз ичига олмайди ва бу таълимдаги муаммо ҳисобланади. Бундай ўқув материали репродуктив методлар билан берилиши керак. Ўқувчиларда когнитив қизиқишни уйғотиш учун уларда «бошланғич» билимларга эга бўлишлари шарт. Ушбу захирани фақат репродуктив методлар ёрдамида яратиш мумкин.

1. Ўқитувчи фаолиятининг асосий таркибий қисмлари (Ю.К. Бабанскийнинг ёзишича) учта катта методик гуруҳни ўз ичига олади:

а) таълим жараёнини ташкил этиш ва амалга ошириш методлари (оғзаки, визуал, амалий, репродуктив ва муаммоли, индуктив ва дедуктив, мустақил иш ва ўқитувчи раҳбарлигида ишлаш);

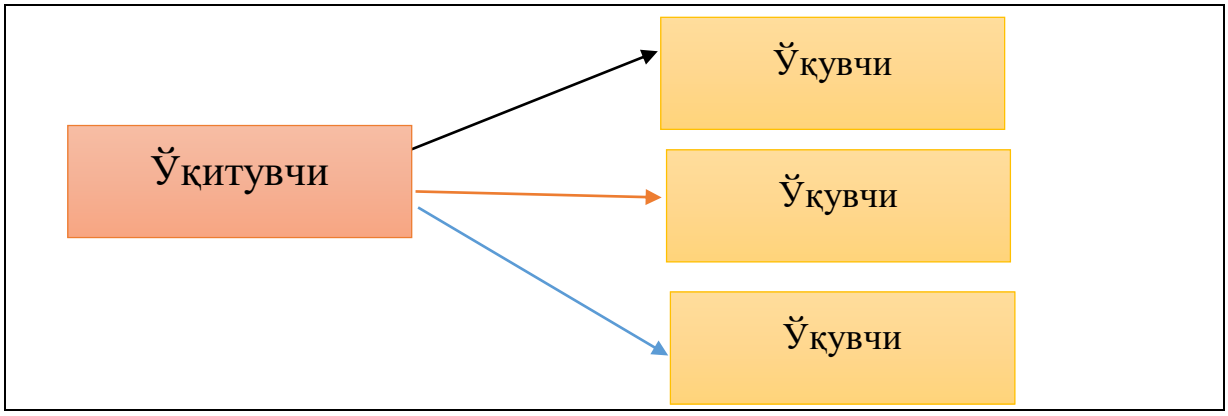
б) ўқишни рағбатлантириш ва мотивация бериш методлари (қизиқишларни шакллантириш методлари - когнитив ўйинлар, ҳаётий вазиятларни таҳлил қилиш, муваффақият қозониш бўйича вазиятлар яратиш; ўқишда бурч ва масъулиятни шакллантириш методлари - ўқишнинг ижтимоий ва шахсий аҳамиятини тушунтириш, педагогик талабларни тақдим этиш);

в) назорат қилиш ва ўзини ўзи назорат қилиш методлари (оғзаки ва ёзма назорат, лаборатория ва амалий ишлар, дастурлаштирилган назорат, фронтал ва дифференциалланган, жорий ва якуний назорат/синов).

4. Ўқитувчи ва ўқувчи фаолиятининг ташқи ва ички томонлари бўйича – (М.И.Махмутованинг) методлар тизими:

методлари тизими муаммоли-ривожлантирувчи (монологик, намойишли, диалогик, эвристик, тадқиқот, алгоритмик ва дастурлаштирилган) ўқитишни ўз ичига олади.

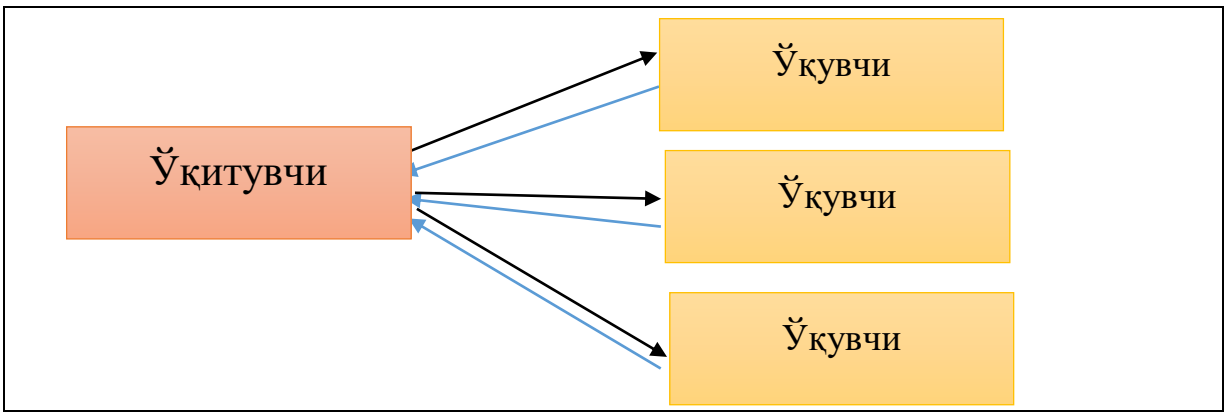
Таълим жараёнида ўқувчиларнинг ролига қараб, методларни қуйидаги турларга бўлиш мумкин:

1-жадвал: пассив метод

пассив метод – бу ўқувчилар ва ўқитувчилар ўртасидаги ўзаро муносабатларнинг бир шакли бўлиб, унда ўқитувчи дарс жараёнида асосий ҳаракатланувчи ва бошқарувчи шахс бўлиб, ўқувчилар ўқитувчининг кўрсатмаларига бўйсунган ҳолда пассив тингловчилар сифатида ҳаракат қилишади. Ўқитувчининг пассив дарсларда ўқувчилар билан алоқаси сўровномалар, мустақил ва назорат ишлари, тестлар ва бошқалар орқали амалга оширилади. Замонавий педагогик технологиялар ва ўқув материалларини ўқувчилар томонидан ўзлаштириш самарадорлиги нуқтаи назаридан пассив метод энг самарасиз ҳисобланади, аммо шунга қарамай, унинг баъзи ижобий томонлари ҳам мавжуд. Бунда ўқитувчи дарсга нисбатан осон тайёргарлик кўради ва дарс жараёнида қисқа вақт ичида нисбатан катта миқдордаги ўқув материалини тақдим этишга имконият яратилади. Ушбу афзалликларни ҳисобга олиб, кўплаб ўқитувчилар пассив методни бошқа методлардан афзал кўришади.

Пассив методда ўқувчи таълимнинг «объекти» вазифасини бажаради, у ўқитувчи томонидан етказилган материални ўзлаштириши керак бўлади (масалан, маъруза, ўқиш, намойиш қилиш ва савол-жавоб қилиш). Ўқувчилар, одатда, бир-бирлари билан алоқа қилмайди ва ҳеч қандай ижодий вазифаларни бажармайдилар.

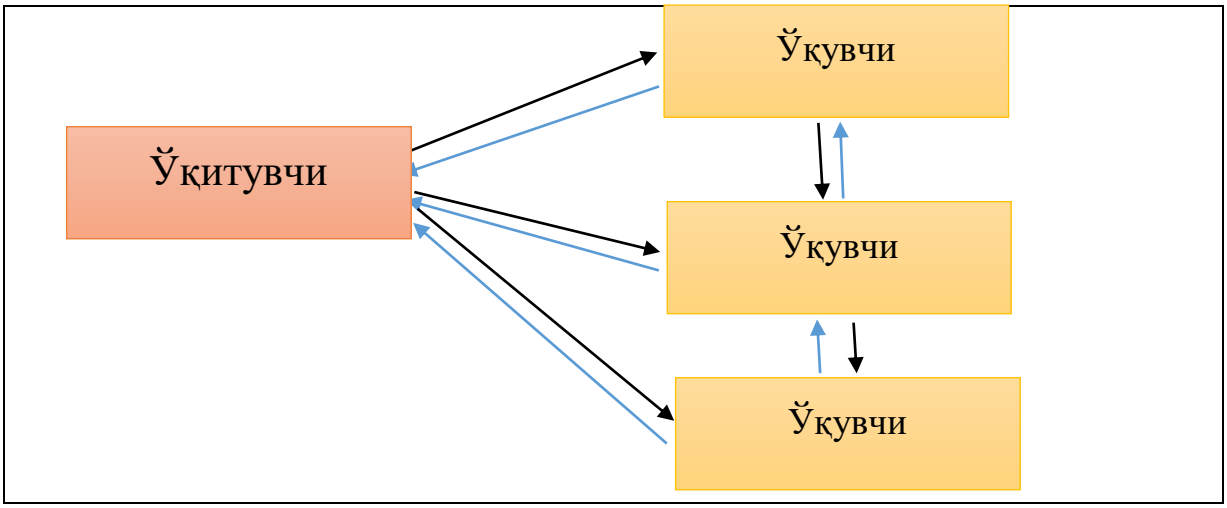

2-жадвал: актив (фаол) метод

Актив метод – бу ўқувчи ва ўқитувчилар ўртасидаги ўзаро муносабатларнинг бир шакли бўлиб, унда ўқитувчи ва ўқувчилар бир-бири билан дарс давомида ўзаро муносабатда бўлишади ва бу ердаги ўқувчилар пассив тингловчилар эмас, балки дарснинг фаол иштирокчилари бўлишади. Агар пассив дарсда асосий «қаҳрамон» ва дарс бошқарувчиси ўқитувчи бўлган бўлса, демак, бу ерда ўқитувчи ва ўқувчилар тенг ҳуқуқли бўлишади. Агар пассив методларда ўзаро муносабатнинг авторитар услуби назарда тутилса, актив методларда кўпроқ демократик услуб хуш кўрилади. Кўпчилик актив ва интерактив методларни тенг кўришиб, уларни фарқлашмаса-да, мавжуд умумийликка қарамай, улар ўртасида маълум фарқлар кўзга ташланади. Интерактив методларни актив методларнинг энг замонавий шакли деб ҳисоблаш мумкин.

Актив методда – тингловчи таълим жараёни «субъекти», у ижодий топшириқ/вазифаларни бажаради, ўқитувчи билан мулоқотга киришади (ижодий вазифалар, ўқувчидан ўқитувчига ва аксинча саволлар, ижодий фикрлашни ривожлантирадиган).

Интерактив таълим ўқувчиларнинг ўз ва синфдош(гуруҳдош)ларининг тажрибаси билан тўғридан-тўғри ўзаро таъсирига асосланган, чунки аксарият интерактив топшириқлар тингловчиларнинг ўз тажрибаларига асосланади. Кўпинча топшириқлар битта тўғри жавобга асосланмаган бўлади, бунда доимо ўқувчининг тажрибасига асосланган ечим топиш жараёни муҳим фактор ҳисобланади.

3-жадвал: интерактив (фаол) метод

Интерактив метод («Inter» - бу ўзаро, «act» - ҳаракат қилмоқ) - ўзаро алоқа, муносабатда, кимдир билан суҳбат, диалог жараёнида бўлишни англатади. Бошқача айтганда, актив методлардан фарқли ўлароқ, интерактив методларда ўқувчилар нафақат ўқитувчи билан, балки бир-бирлари билан янада кенгроқ ўзаро муносабатда бўлишади ҳамда ўқув жараёнида ўқувчилар фаолияти устунлик қилади. Интерактив дарсларда ўқитувчининг ўрни дарс мақсадларига эришиш учун ўқувчилар ўзаро фаолияти ҳисобига сустлашади. Ўқитувчи, шунингдек, дарс режасини тузади (одатда, бу ўқувчи дарс материалини ўрганадиган интерактив машқлар ва топшириқлардан иборат бўлади).

Интерактив методлар – бу ўқувчиларнинг бир-бирлари билан ўзаро муносабатларини таъминлашга имкон берадиган методлардир, «интерактив таълим» – бу ўзаро алоқа/муносабатга асосланган таълим (инглиз тилидан interactive: inter - ўртасида, ўзаро; active act сўзидан ясалган – ҳаракатланмоқ, ҳаракат). Бу интерактив методларнинг моҳияти саналади: таълим жараёни барча ўқувчилар, шу жумладан, ўқитувчининг ўзаро муносабатларида юзага келади. Мазкур методлар ўқувчиларга индивидуал йўналтирилган таълим услубига тўлиқ мос келади. Ўқитувчи, асосан, ўқув жараёнининг ташкил этувчиси, ўқувчилар ташаббускорлиги учун шароит яратадиган гуруҳ сардори вазифасини бажаради.

3-жадвал: Ўқув (таълим) пирамидаси

«Ўқув пирамидаси»дан кўриниб турибдики, интерактив методлар орқали ўзлаштириш кўрсаткичи энг юқори фоизга эга. Аммо бунда методиканинг барча турларидан тўғри фойдалана олиш талаб этилади.

REFERENCES

1. Бакова К.Ж., Фурсова Т.А., Знаменская Н.А., Гречко Е.М., *Методические указания о педагогической практике.* Бишкек, 2013.
2. Алимов Ф.Ш. Инглиз тилида ёзув компетенциясини шакллантириш (нофилологик факультетлар мисолида) // Дисс. Тошкент, 2018.
3. Қудратбек Шавкат Ўғли Махмудов, Зайниддин Ибодуллаевич Санакулов, Нурсултон Замон Ўғли Шайхисламов, & Дилбар Эшпўлатовна Қаршиева (2020). ПЕДАГОГИК ТАЪЛИМДА «КЛАСТЕР». *Science and Education*, 1 (7), 587-593.
4. Dilbar Eshpulatovna Karshiyeva (2020). SPIRITUALITY AND FAMILY STRENGTH OF MILITARY WORKERS. *Science and Education*, 1 (Special Issue 1), 207-217.
5. Қаршиева, Д. Э. (2020). ҲАРБИЙ ХИЗМАТЧИЛАР МАЪНАВИЯТИ ВА ОИЛА МУСТАҲКАМЛИГИ. *Science and Education*, *1*(Special Issue 1), 207-217.
6. Karshieva, D. (2020). Social protection is a guarantee of family unity. *Journal of Social Studies*, *7*(3), 89-96.
7. Қаршиева, Д. Э. (2019). ТАЛАБА-ЁШЛАРГА ТАЪЛИМ БЕРИШДА ИНТЕРФАОЛ МЕТОДЛАРДАН ОДИЛОНА ФОЙДАЛАНИШ. *БАРҚАРОР РИВОЖЛАНИШДА УЗЛУКСИЗ ТАЪЛИМ: МУАММО ВА ЕЧИМЛАР*, *1*.
8. Қаршиева, Д. Э. (2020). Харбий хизматчилар оиласини ижтимоий ҳимояси. *Зирҳли қалқон илмий-ахборот журнали*, *1*(1), 35-37.

9. Рахманова, Д. А., Усмонходжаева, М. А., Санакулов, З. И., & Зарипова, Г. Ф. Қ. (2020). НЕМИС ВА ЎЗБЕК ТИЛЛАРИ ЗАМОНАВИЙ ТИЛШУНОСЛИГИДА СЎЗ ЯСАЛИШИ ТИЗИМИ. *Science and education*, *1*(8).
10. Санақулов, З. И. (2020). Сўз ясалишининг лексикографик аспекти (немисча-ўзбекча луғатлар мисолида). *Ўзбекистонда хорижий тиллар*, *4*(33), 31-45.
11. Зарипова, Г., Абдухалилова, Д., Усмонходжаева, М., & Санакулов, З. (2020). Сўз ясалиши лексикографиянинг муҳим объектларидан бири сифатида (немис ва ўзбек тиллари мисолида). *Academic Research in Educational Sciences*, *1*(2), 249-258.
12. Муродқосимов, А., Рахманова, Д., Санакулов, З., & Зарипова, Г. (2020). Немис ва ўзбек тилларида сўз ясаш усуллари (композицион усул мисолида). *Academic Research in Educational Sciences*, *1*(2), 241-248.
13. Sanakulov, Z. I. (2020). Interpretation of compound words as lemmas (on the example of german-uzbek dictionaries). *ACTA NamSU*, (8), 251-256.
14. Sanakulov, Z. (2020). Comparative analysis of the linguistic phenomenon "productivity-unproductivity" in word formation in German and Uzbek languages. *Ilm-sarchashmalari*, (7), 132-134.
15. Sanakulov, Z. (2020). Comparison of German and Uzbek word formation methods (on the example of abbreviations). *UzACADEMIA SCIENTIFIC-METHODICAL JOURNAL*, *1*(1), 45-50.
16. Sanakulov, Z. (2020). Lexicographic Aspects of the Word Formation System of German and Uzbek Languages. *International journal of Word Art*, (3), 142-151.
17. Sanakulov, Z. (2020). Linguistic Classification of Word-Forming Units in German and Uzbek: in the Confrontational Aspect. *ACTA NUUz*, *1*(4), 81-86.
18. Sanakulov, Z. (2020). The System of Word Formation in Modern German and Uzbek Languages and its Comparative Analysis. *Ученый XXI века*, *5*(2), 61-65.
19. Sanakulov, Z. I. (2020). THE MEANING OF WORD FORMATION IN GERMAN AND UZBEK LANGUAGES (IN COMPARATIVE ASPECT). *Science and Education*, *1*(Special Issue).
20. Санақулов, З. И. (2020). Немис ва ўзбек тилларида сўз ясалиши маъноси (чоғиштирма аспектда). *Science and Education*, *1*(Special Issue 1), 179-186.
21. Санакулов, З. И., & Мусабекова, М. Н. (2019). Литературные тексты на уроках иностранных языков. *Молодой ученый*, (3), 376-378.
22. Санакулов, З. И., & Мусабекова, М. Н. (2019). Преимущества и недостатки литературных текстов в преподавании иностранных языков. *Молодой ученый*, (3), 378-379.
23. САНАКУЛОВ, З. И., & ХОДЖИЕВ, Р. М. (2018). ИНТЕРНЕТ И ПРОБЛЕМЫ ВОСПИТАНИЯ ПОДРОСТКОВ. *МОЛОДОЙ УЧЕНЫЙ*, *45*(431), 274-277.